**Stadskerk Nijmegen (OCP), 15 november 2026, Ekklesiaviering: 'Talenten'**
**voorgangers: Eva Martens (theoloog), ds. Paul Oosterhoff**

**[1e lezing: Spreuken 31,10-13, 19-20. 30-31]** (Nieuwe Bijbelvertaling)
10 Een sterke vrouw, wie zal haar vinden?
Zij is meer waard dan edelstenen.
11 Haar man vertrouwt op haar
en zal daar rijkelijk bij winnen.
12 Ze brengt hem voorspoed, geen ellende,
alle dagen van haar leven.
13 Ze zoekt wol en linnen uit,
en spint en weeft met vreugde.
14 Zoals een koopmansschip naar verre streken vaart,
zo haalt zij van verre wat ze nodig heeft.
15 Ze staat al op als het nog donker is,
regelt het werk in huis, draagt haar slavinnen taken op.
16 Als zij haar zinnen op een akker zet, koopt ze hem,
van wat ze heeft verdiend, plant ze een wijngaard.
17 Zij is vol daadkracht,
onvermoeibaar is ze in de weer.
18 Handeldrijven gaat haar heel goed af,
's nachts gaat haar lamp niet uit.
19 Haar handen zijn voortdurend aan het spinrok,
ze houdt altijd de weefspoel vast.
20 Haar handen strekt zij uit naar de behoeftigen,
ze geeft de armen hulp.
21 Niemand in haar huis hoeft sneeuw te vrezen,
zij heeft hen allen warm gekleed.
22 Ze maakt de mooiste dekens,
ze gaat gekleed in linnen en purperen wol.
23 Haar man geniet bekendheid in de stad,
hij vergadert met de oudsten in de poort.
24 Zij vervaardigt kleding en gordels,
en levert die aan kooplui.
25 Uit haar verschijning spreken kracht en waardigheid,
de dag van morgen ziet ze lachend tegemoet.
26 Ze spreekt wijze woorden,
wat ze zegt, zijn liefdevolle lessen.
27 Ze waakt over haar huishouding,
nietsdoen is haar onbekend.
28 Haar kinderen prijzen haar,

haar man bejubelt haar:
29 ‘Er zijn veel sterke vrouwen,
maar jij overtreft ze allemaal.’
30 Charme is bedrieglijk en schoonheid vergaat,
maar een vrouw met ontzag voor de HEER moet worden geprezen.
31 Moge zij de vruchten plukken van haar werk,
mogen haar daden worden geprezen in de poorten.

**[Evangelie: Matteüs 25, 14-30]** (Nieuwe Bijbelvertaling)
14 Of  et zal zijn als met een man die op reis ging, zijn dienaren bij zich riep en het geld dat hij bezat aan hen in beheer gaf. 15 Aan de een gaf hij vijf talent, aan een ander twee, en aan nog een ander één, ieder naar wat hij aankon. Toen vertrok hij. Meteen 16 ging de man die vijf talent ontvangen had op weg om er handel mee te drijven, en zo verdiende hij er vijf talent bij. 17 Op dezelfde wijze verdiende de man die er twee had gekregen er twee bij. 18 Degene die één talent ontvangen had, besloot het geld van zijn heer te verstoppen: hij begroef het.
19 Na lange tijd keerde de heer van die dienaren terug en vroeg hun rekenschap.  die vijf talent ontvangen had, kwam naar hem toe en overhandigde hem nog vijf talent erbij met de woorden: “Heer, u hebt mij vijf talent in beheer gegeven, alstublieft, ik heb er vijf talent bij verdiend.” 21 Zijn heer zei tegen hem: “Voortreffelijk, je bent een goede en betrouwbare dienaar. Omdat je betrouwbaar bent gebleken in het beheer van een klein bedrag, zal ik je over veel meer aanstellen. Wees welkom bij het feestmaal van je heer.” 22 Ook degene die twee talent ontvangen had, kwam naar hem toe en zei: “Heer, u hebt mij twee talent in beheer gegeven, alstublieft, ik heb er twee talent bij verdiend.” 23 Zijn heer zei tegen hem: “Voortreffelijk, je bent een goede en betrouwbare dienaar. Omdat je betrouwbaar was in het beheer van een klein bedrag, zal ik je over veel meer aanstellen. Wees welkom bij het feestmaal van je heer.” 24 Nu kwam ook degene die één talent ontvangen had naar hem toe, hij zei: “Heer, ik wist van u dat u streng bent, dat u maait waar u niet hebt gezaaid en oogst waar u niet hebt geplant, 25 en uit angst besloot ik uw talent te begraven; alstublieft, hier hebt u het terug.” 26 Zijn heer antwoordde hem: “Je bent een slechte, laffe dienaar. Je wist dus dat ik maai waar ik niet heb gezaaid en oogst waar ik niet heb geplant? 27 Had mijn geld dan bij de bank in bewaring gegeven, dan zou ik bij terugkomst mijn kapitaal met rente hebben terugontvangen. 28 Pak hem dat talent maar af en geef het aan degene die er tien heeft. 29 Want wie heeft zal nog meer krijgen, en wel in overvloed, maar wie niets heeft, hem zal zelfs wat hij heeft nog worden ontnomen. 30 En die nutteloze dienaar, gooi die eruit, in de uiterste duisternis, waar men jammert en knarsetandt.”

**[overweging:]**
Laatst moest ik voor het eerst van mijn leven een assessment doen. Voor wie, net als ik tot voor kort, niet weet wat dat is: in sommige werkvelden is het gebruikelijk dat je bij een

sollicitatie tests doet. Een gespecialiseerd bureau beoordeelt dan je kwaliteiten met een score. Die score helpt de werkgever te bepalen of je geschikt bent.

Best gek dat talenten dus langs een meetlat kunnen worden gelegd, vond ik. En toch was ik zenuwachtig. Ik begon aan mezelf te twijfelen vanwege mijn prestaties op getallenreeksen en woordanalogieën.

Maar dat is blijkbaar niet voor het eerst vandaag zo, dat talenten langs een meetlat liggen. In de lezing ontmoeten we drie dienaren. Die krijgen alle drie een verschillende hoeveelheid talenten. Dat woord komt van het Griekse *talanton* en staat voor een gewicht aan goud of zilver. Ook in het Engels en Frans is het woord voor talent rechtstreeks verbonden met deze oude geldeenheid. Het is dus deze parabel zelf die ons woord 'talent' de betekenis heeft gegeven die we er nu aan toekennen.

Wat een harde woorden: 'slechte, nutteloze dienaar', voor iemand die sowieso al minder kreeg dan de anderen en bovendien iets deed wat we ons goed kunnen voorstellen: hij bewaart wat hij heeft gekregen om niet het gevaar te lopen dat ook nog te verliezen. En bovendien: wat een lofzang op het kapitalisme lijkt deze parabel. Dat verwacht je toch ook niet helemaal in de Bijbel aan te treffen.

Misschien is die onbeschaamde winstmoraal ook wel een reden dat bijbelwetenschappers vragen hebben bij dit verhaal. Is die man die op reis ging en zijn bezit in beheer gaf wel symbool voor God? En zo nee, wat bedoelt Jezus dan met dit verhaal? Er zijn namelijk nog wat vreemde elementen. De derde dienaar geeft een uitleg. Hij vertelt de man waarom hij zijn talent heeft begraven.

'Heer, ik wist van u dat u streng bent (hard, of zelfs meedogenloos, kan ook worden vertaald), dat u maait waar u niet hebt gezaaid en oogst waar u niet hebt geplant. Bang geworden, besloot ik uw talent te begraven; alstublieft, hier hebt u het terug.'

Dat klinkt als een aanklacht. Maar waar heeft die dienaar het precies over? Misschien wijst hij op een onrechtvaardig systeem van zelfverrijking: een man die oogst wat anderen hebben gezaaid, die zich de opbrengst toe-eigent van andermans arbeid. Sommige bijbelwetenschappers lezen zijn woorden inderdaad als kritiek op economische uitbuiting. Is deze derde dienaar dan misschien geen luie knecht, maar een klokkenluider?

Dat maakt de parabel nog ingewikkelder. Want Matteüs vertelt het verhaal zo dat de derde dienaar wordt veroordeeld. Hij noemt hem slecht en lui en laat hem in de buitenste duisternis werpen. Maar daarmee is zijn aanklacht nog niet verdwenen. Misschien bevat deze parabel een kritische stem die niet helemaal past in de uitleg die Matteüs eraan geeft. En misschien hoeven wij die spanning ook niet op te lossen. Ik vind het een mooie gedachte

dat zelfs in een verhaal waarvan de bedoeling kraakhelder lijkt, nog een stem kan klinken die ons aan het twijfelen brengt.

In de andere lezing ontmoeten we een heel ander beeld van menselijke waarde: die sterke vrouw. De tekst klonk op de uitvaart van mijn lieve oma, die van vlas linnen maakte, net als de vrouw in de tekst. Ik denk dat velen vrouwen uit hun eigen leven of familielijnen in dit beeld herkennen. Hoe mooi dat de Bijbel een lofzang bevat op de vrouwen die, vaak in het verborgene, met hun handen het leven goed maken. En bovendien is deze vrouw niet gevangen in haar huiselijke rol, niet passief. Ze drijft handel en koopt land, ze helpt armen en waakt.

Tegelijk is er natuurlijk veel goede reden om ons te verzetten tegen de moraal die door deze tekst aan vrouwen is opgelegd. De Statenvertaling vertaalt ‘deugdelijke huisvrouw’.

Iedere lofzang kan als ideaalbeeld een beklemmend keurslijf worden, zelfs onderdrukkend werken. Te smal, maar ook te perfect. En die doorwerking is niet te onderschatten. Zelfs ik, als vrouw van een generatie die opgroeide met voorbeelden van vrouwen die minister, astronaut en voetballer werden, voel niet zelden de druk van een niet opgeruimd huis, vriendinnen die de ballen beter in de lucht houden.

Maar… het loflied gaat helemaal niet over die perfecte vrouw, de huisvrouw of zakenvrouw van het jaar. Het staat in de wijsheidsliteratuur, die een lange geschiedenis heeft van het verbeelden en verwoorden van Gods wijsheid. Niet zelden gebruikt die daarvoor het beeld van een vrouw. Het boek Spreuken, waarin Vrouwe Wijsheid een hoofdrol speelt, wordt afgesloten met dit loflied, dat die wijsheid in aardse vorm bezingt.

In de joodse mystieke traditie wordt Gods aanwezigheid op aarde verbonden met de Sjechina: de heerlijkheid van God, Gods wezen, die woont op deze aarde. Gods aanwezigheid die niet ergens ver boven ons zweeft, maar hier, tussen mensen, in het leven zelf.

Dat vind ik een prachtig beeld. Alsof deze vrouw niet zozeer een voorbeeld is van hoe een mens zou moeten zijn, maar een beeld van hoe Gods wijsheid en aanwezigheid in de wereld gestalte krijgen. Dat juist het dagelijks leven van een vrouw, die niet vanzelfsprekend als drager van wijsheid of gezag werd gezien, hier tot toonbeeld van Gods wijsheid wordt gemaakt: dat is radicaal en aanstootgevend. Een vrouw bovendien die handelt en beslissingen neemt. Je zou het kunnen vergelijken met een lofzang op iemand die we vandaag gemakkelijk over het hoofd zien. Van wie we niet vanzelfsprekend verwachten dat zij wijsheid in huis heeft, dat haar blik ertoe doet, dat juist zij het toonbeeld van Gods wezen kan zijn. Misschien wel een gewoon mens.

Ik denk dat die lofzang daarom ten diepste gaat over jou. En over jou. En zeker ook over jou. En ja, ook over jou. Over wat alleen jij, van God, van die Sjechina in deze wereld kunt brengen. Omdat jij jij bent. Hoe zou zo'n lofzang klinken? Durf daar eens een zin van te formuleren… Dat bedoel ik niet als grap, of om je te vleien, maar echt. Want in wat jij ziet, in wat jij doet, in wat jij te geven hebt. In alles wat jou tot jou maakt. Daar kan iets van God aan het licht komen. Daar woont de Sjechina.

In dat licht krijgt ook die laatste dienaar een andere betekenis. Misschien heeft hij iets aan het licht gebracht wat de anderen niet zagen, of niet wilden zeggen. Dat maakt hem nog niet zonder meer tot een held. Maar het laat wel zien hoe ingewikkeld het is om te bepalen wat waardevol is, en wie daarover mag oordelen. Misschien is dat ook waarom deze parabel blijft schuren.

Wat ik er in ieder geval niet in wil lezen, is dat je talenten een prestatie zijn die je moet leveren. Dat je moet bewijzen dat je genoeg in huis hebt, of bang moet zijn dat je tekortschiet. Misschien gaat het er eerder om dat wat in jou leeft, niet langs een meetlat hoeft om waardevol te zijn. Omdat het iets van God zichtbaar kan maken. Omdat Gods werkelijke gestalte op deze aarde de gestalte heeft van jou. En van jou. En van jou.

Toen ik negentien was, studeerde ik aan de toneelschool. Het leukste uur in de week was Afrikaanse dans. Tussen alle lessen door waarin ik me als jonge theatermaker voortdurend beoordeeld voelde, liet de docent ons springen, dansen, schudden en gillen. Hij vertelde over de gemeenschap waar hij vandaan kwam, waar het voor iedereen een eer was om voor de gemeenschap te mogen dansen. Ook voor wie oud was of een beperking had. Je hoefde niet de beste danser te zijn. De dans mocht nu eenmaal door jou worden vertaald. En dat was een bron van vreugde.

Dat heb ik altijd meegenomen. Niet omdat ik sindsdien nooit meer onzeker ben geweest, maar omdat het iets openbreekt. Ook al ben ik niet de beste danser, voorzitter, schrijver of spreker, ik ga ervoor. Want het gaat niet om die meetlat, maar om doorgeven wat je hebt ontvangen. Niet omdat je de beste bent, maar omdat God op unieke wijze in jou voet aan de grond krijgt.

Misschien is dat wel wat die lofzang uit Spreuken ons laat zien. Dat Gods wijsheid en glorie nergens anders te vinden zijn, maar hier. In jou. En in jou. En in jou. En dat daarover gezongen mag worden.

Amen

***Eva Martens.*** ***evalmmartens@gmail.com***